

POSTANOWIENIE

Dnia 13 stycznia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Hubert Wrzeszcz

SSA Barbara Trębska (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi T. G. i A. G.

przy uczestnictwie Skarbu Państwa - Naczelnika D(..) Urzędu Skarbowego w Z.

o wznowienie postępowania zakończonego postanowieniem Sądu Apelacyjnego

z dnia 15 kwietnia 2009r., sygn. akt I ACa (...) wydanym w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Naczelnika D(...) Urzędu Skarbowego w Z.

przeciwko T. G. i A. G.

o ustalenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 13 stycznia 2010 r.,

zażalenia pozwanych

na postanowienie Sądu Apelacyjnego

z dnia 28 lipca 2009 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala zażalenie i zasądza od T. G. i A. Gr. na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez Prokuratorię Generalną kwotę 1 200,- (jeden tysiąc dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.

Uzasadnienie

W prawomocnie zakończonej wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 27 listopada 2008 r. sprawie I ACa (...), z powództwa Skarbu Państwa - Naczelnika D(...) Urzędu Skarbowego w Z. przeciwko T. G. i A. G., o zapłatę, pozwani T. G. i A. G. wnieśli skargę o wznowienie postępowania przedkasacyjnego, w części dotyczącej odmowy zwolnienia

ich od kosztów sądowych - wpisu od kasacji, zakończonego postanowieniem z dnia 15 kwietnia 2009 r. o odrzuceniu zażalenia na odrzucenie skargi kasacyjnej, z powodu nieuiszczenia opłaty sądowej. Skarżący wnieśli o uchylenie postanowienia z dnia 15 kwietnia 2009 r. i przyjęcie do rozpoznania przez Sąd Najwyższy zażalenia na odmowę zwolnienia pozwanych od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym przed Sądem Najwyższym. Jako podstawę skargi o wznowienie wskazali art. 401¹ k.p.c. i powołali się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 marca 2007 r., SK 3/2005 stwierdzający, że odmowa zwolnienia od kosztów sądowych jest sprzeczna ze stosownymi przepisami Konstytucji RP. W następstwie tego wyroku z dniem 22 maja 2009 r. zmieniony został art. 394¹ § 1 k.p.c. dopuszczający obecnie możliwość wniesienia zażalenia do Sądu Najwyższego na odmowę zwolnienia od kosztów sądowych, co wcześniej nie było możliwe.

Postanowieniem z dnia 28 lipca 2009 r. Sąd Apelacyjny odrzucił powyższą skargę o wznowienie postępowania, ze względu na brak ustawowej podstawy o jakiej stanowi powołany w skardze art. 401¹ k.p.c.. W uzasadnieniu orzeczenia wskazał, że art. 393¹⁸ § 2 k.p.c., który został uznany za niekonstytucyjny w zakresie w jakim uniemożliwiał zaskarżenie postanowienia w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji, uchylono w dniu 6 lutego 2005 r., a zatem jeszcze przed datą wniesienia pozwu w sprawie, której wznowienia domagają się pozwani. Zauważył nadto, że art. 394¹ k.p.c., którego brzmienie do dnia nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego z dnia 22 maja 2009 r., było podobne do wskazanego wyżej przepisu, nie został uznany za niezgodny z Konstytucją i obowiązywał w dacie wydawania kwestionowanych przez skarżących orzeczeń. Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego stwierdził, że merytoryczne rozstrzygnięcie przez Trybunał Konstytucyjny zgodności z Konstytucją zaskarżonej treści normatywnej jest zawsze orzeczeniem o zgodności z Konstytucją tego tylko konkretnego przepisu. Nie odnosi się i nie wywiera skutku w stosunku do innych przepisów, nawet zbieżnych lub tożsamy z normą objętą sentencją wyroku. Ponadto uznał niniejszą skargę za niedopuszczalną ze względu na uchybienie przymusowi adwokacko - radcowskiemu (art. 87¹ § 1 k.p.c.).

Pozwani w zażaleniu wnieśli o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu celem wydania orzeczenia w przedmiocie wniosku o zwolnienie ich w całości od kosztów sądowych należnych od skargi o

wznowienie postępowania. Orzeczeniu zarzucili naruszenie art. 6 i 13 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w zw. z art. 91 ust. 1 Konstytucji przez nieudzielenie zwolnienia od kosztów sądowych oraz uniemożliwienie odwołania się do Sądu Najwyższego od postanowienia Sądu Apelacyjnego o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych należnych od kasacji. Wskazali, że treść przepisu będącego podstawą rozstrzygnięcia w przedmiotowej sprawie jest zbieżna z treścią przepisu zakwestionowanego przez Trybunał Konstytucyjny.

W odpowiedzi na zażalenie powód wniósł o oddalenie zażalenia pozwanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie pozwanych jest bezzasadne. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 marca 2007 r. (SK 3/05), na jaki powołuje się skarga o wznowienie postępowania, wbrew stanowisku skarżących, nie wywiera skutku w stosunku do mającego zastosowanie w niniejszej sprawie art. 394¹ § 2 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym do dnia 22 maja 2009 r., tj. do czasu wejścia w życie ustawy z dnia 19 marca 2009 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 69, poz. 592), nowelizującej kodeks postępowania cywilnego. W wyroku tym Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 393¹⁸ § 2 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym do czasu jego uchylecia przez art. 1 pkt 11 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98), w zakresie, w jakim uniemożliwia zaskarżenie postanowienia w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (OTK-A 2007, nr 3, poz. 32). W ocenie Trybunału, rozstrzygnięcie o kosztach postępowania powinno podlegać weryfikacji niezależnie od kontroli samego wyroku w jego warstwie merytorycznej, także wtedy gdy jest wydane przez sąd drugiej instancji, który po raz pierwszy o kosztach procesu orzeka. Z mocy ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98), obowiązującej z dniem 6 lutego 2005 r., w miejsce uchylonego tą ustawą art. 393¹⁸ § 2 k.p.c., wszedł w życie art. 394¹ § 2 k.p.c. zawierający w zasadzie tożsamą treść. Jego konstytucyjności dotyczył wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 marca 2009 r. (SK 19/08), w którym Trybunał badał zgodność tego przepisu z Konstytucją RP w aspekcie możliwości zaskarżenia na jego podstawie postanowienia o odmowie zwolnienia strony od kosztów sądowych wydanego po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji. W wyroku

tym Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 394¹ § 2 k.p.c. jest zgodny z art. 45 ust. 1 i art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP (OTK-A 2009, nr 3, poz. 29). Dostrzegając zbieżność treściową między uchylonym art. 393¹⁸ § 2 k.p.c. a art. 394¹ § 2 k.p.c., Trybunał stwierdził, że między orzekaniem o kosztach procesu (których dotyczył wyrok w sprawie SK 3/05), a rozstrzygnięciem o wniosku o zwolnieniu od kosztów sądowych nie zachodzi podobieństwo, które uzasadniałoby odniesienie argumentów uzasadniających wyrok zapadły w sprawie SK 3/05, do zagadnienia zwolnienia od kosztów sądowych. Sądu drugiej instancji orzekającego po raz pierwszy w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych, nie można bowiem uznać za sąd pierwszej instancji (w przeciwieństwie do sądu odwoławczego orzekającego po raz pierwszy o kosztach procesu), gdyż postanowienie w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych, nie rozstrzyga odrębnej sprawy, ale podejmuje rozstrzygnięcie dotyczące wniesionego środka zaskarżenia, rzutujące na możliwość jego merytorycznego rozpoznania. Konstytucyjna zasada dwuinstancyjności postępowania nie wymaga, w ocenie Trybunału Konstytucyjnego, aby rozstrzygnięcie wydane po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji w kwestii zwolnienia od kosztów postępowania musiało podlegać dalszej kontroli instancyjnej.

Reasumując, Trybunał Konstytucyjny w drugim z powołanych orzeczeń wskazał, iż art. 394¹ § 2 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym do dnia 22 maja 2009 r. jest zgodny z Konstytucją RP, także w zakresie, a jakim uniemożliwia zaskarżenie postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych wydanego po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji.

Wbrew stanowisku skarżących, art. 394¹ § 1 k.p.c. obowiązujący od dnia 22 maja 2009 r., a wprowadzający możliwość zaskarżenia do Sądu Najwyższego postanowienia sądu drugiej instancji orzekającego po raz pierwszy w przedmiocie kosztów procesu, nie ma zastosowania do postanowienia tego sądu orzekającego po raz pierwszy w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych (np. od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej). Takie postanowienie sądu drugiej instancji nadal nie podlega zaskarżeniu do Sądu Najwyższego, gdyż pojęcie kosztów procesu o jakich stanowi art. 394¹ § 1 k.p.c., nie obejmuje instytucji zwolnienia od kosztów sądowych, jako całkiem odrębnej od kosztów procesu.

Zgodnie z art. 401¹ k.p.c., na który jako podstawę prawną wznowienia powołują się skarżący, można żądać wznowienia postępowania w wypadku, gdy Trybunał

Konstytucyjny orzecł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Jak trafnie wskazał Sąd Apelacyjny, przepis ten stanowi podstawę wznowienia tych tylko postępowań sądowych, w których podstawą prawną rozstrzygnięcia był przepis uznany za niekonstytucyjny (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2008 r., I CZ 1/08, niepubl.). Skoro zatem przepis art. 394¹ § 2 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania przez Sąd Apelacyjny o wniosku pozwanych o zwolnienie od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej, nie został uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niekonstytucyjny, a wręcz przeciwnie wyrok Trybunału z dnia 31 marca 2009 r. (SK 19/08) stwierdził zgodność tego przepisu z Konstytucją RP, to stanowisko Sądu Apelacyjnego o braku ustawowej podstawy do wznowienia postępowania na jaka powoływali się skarżący, jest prawidłowe.

Wobec powyższego, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzecł jak w sentencji. O kosztach postępowania zażaleniowego postanowiono zgodnie z art. 98 i art. 108 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c. i art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz § 6 pkt 5 oraz §12 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

Na marginesie tylko należy stwierdzić, że pogłd Sądu Apelacyjnego o niedopuszczalności skargi o wznowienie wniesionej od postanowienia sądu drugiej instancji odrzucającego skargę kasacyjną ze względu na niespełnienie tzw. przymusu adwokackiego, jest błędny. Postępowanie ze skargi o wznowienie postępowania nie jest nowym postępowaniem, ale dalszym ciągiem rozpoznawania sprawy prawomocnie rozstrzygniętej. W wyniku wniesienia skargi postępowanie toczy się w tej instancji, w której orzecł poprzednio sąd właściwy do wznowienia (art. 405 k.p.c.). Natomiast obowiązkowe zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych przed sądem apelacyjnym dotyczy jedynie takich sytuacji, gdy przed tym sądem, jako sądem niższej instancji, są podejmowane czynności procesowe związane z postępowaniem przed Sądem Najwyższym (art. 87¹ § 1 k.p.c.). Tym samym strona mogła osobiście wnieść do Sądu Apelacyjnego skargę o wznowienie postępowania.

Ponieważ jednak, skarga wniesiona przez pozwanych podlegała odrzuceniu z innej przyczyny, okoliczność błędnego zinterpretowania wymogu tzw. przymusu

adwokackiego w niniejszej sprawie przez Sąd Apelacyjny, nie mogła skutkować uwzględnieniem zażalenia.